

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԿԱՐՈՏԻ ԵՐԳԵՐ

Հ Ե Ղ Ի Ն ա կ
ՆՈՒԱՐԳԻ Ա. ԿԷՕՐԿԻԶԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ՊԱՅԲԱՐ»-Ի

Պ Ո Ս Տ Ո Ն

1924

891.99

4-58

19 NOV 2011

Vartan Askelian
Peabody Mass

891.99

4-58

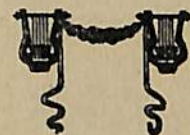

ՆՈՒԱՐԴ ԺԱՆԻ
(Տիկ. Նուարդ Կէօրկիզեան)

ԿԱՐՕՏԻ ԵՐԳԵՐ

ՀԵՂԻՆԱԿ

ՆՈՒԱՐԴ Ա. ԿԵՕՐԿԻԶԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ ՊԱՅԲԱՐԻ

Պ Ո Ս Տ Ո Ն

1924

22.05.2013

36269

202

Սրտահատոր Ամուսնոյս
ԱՐՄԷՆ Ա. ԿԷՕՐԿԻԶԵԱՆԻ

Իմ ազիզ Արս,

Զկարողացայ գտնել մի անելի թանկագին նուէր քեզ համար, այս նոր տարւայ առթիւ, քան այն՝ որ ես բերում եմ եւ թափում քո առջ, «ԿԱՐՕՏԻ ԵՐԳԵՐ»-իս մէջ խտացրած, հոգւոյս մրմունջները անվերջ, — տասնեակ տարիների երազներիս գրական, անդրանիկ այս փորձը...

Որի սկիզբն ու վերջը միայն քեզ մօտ է...

Այս բոլորը ծնեցին եւ կը ծնին այն մտքի հանոյքից, թէ սրանք ձօն պիտի լինին աշխարհիս հեռւոր մի անկիւնում ընկած իմ միակ սրտահատորին:

Ու եթէ սրանք երբ եւ իցէ քո հանութեանն արժանանան, ուրեմն ընդունած եւ վայլած կը լինիմ այն բոլոր վարձատրութիւնները՝ որոց արժէքը միայն ես կարող եմ գնահատել. կամ ուրիշ խօսքով նրանք՝ ովքեր աշխատում են միայն իրենց եւ իրենց սրտակիցներին բարեւոյս եւ հանելի լինելու համար:

Ուրեմն թող ուրիշները երգեն, պարեն եւ խլացնող աղաղակներով ընդունին այս նոր տարին. բայց դու լռիր եւ լսիր, ես երգում եմ քեզ համար, եւ ուզում եմ, որ իմ երգերով դիմաւորես դու նոր Տարին...

ՀԵՂԻՆԱԿԸ

577-71

I

Գնում էիր...

Միակ եւ վերջին նուէրդ որ տուիր ինձ, մի տետրակ էր:

Բոլորովին մաքուր եւ անգիր մի տետրակ: Դու վախեցե՞ր էիր թէ՞ փստոսացել սեռացնելու այդ տետրակը — չգիտեմ... բայց ե՛ս...

Ես պիտի դնեմ սիրտս ու հոգիս այս անկեղան քղքերի վրայ.

Եւ մի օր...

Մի օր պիտի փռեմ ոտներիդ տակ քո առջ...

Զէ՞ որ դու ա՛յդ ես ուզում քո այս մաքուր քերքերովդ...

II

Քո անհուն հոգիում, քո տիեզերք սրտում մի՞ թէ այսպէս սարսափելի դատարկութիւն եւ մեռածութիւն է տիրում...

Կամ մի՞ թէ դու այդքան ժլատ ես, որ փստոսացիր մի բառ... եւ միայն մի բառ դնել այս պատանքի պէս սպիտակ եւ լուռ քղքերի վրայ... եւ քոյլ տուիր, որ մեռածութիւն բուրեց այս անաղարտ քերքիկները...

Բայց ե՛ս, ես պիտի պատռեմ գերեզմանի պէս լուռ պատանք տետրիդ, եւ իմ սրտի ամբողջ հարստութիւնը, — հոգուս զեղուն մըրմունջները անվերջ — պիտի տեղամ զարնանային անձրեւի պէս յորդառատ, եւ քող նրանք ոռոգեն դատարկ ու ամայի սիրտդ ու հոգիդ...

Զէ՞ որ քո անհուն դատարկութեան դէմ ես ունիմ անչափ հարստութիւն, եւ քո ժլատութեան դէմ անվերջ առատաճեղճութիւն...

Յիշո՞ւմ ես ի՞նչ վատ էր տրամադրութիւնըդ, եւ սառն էր վերաբերմունքդ մեր բաժանման վերջին օրը...

Զգիտեմ ինչո՞ւ, բայց այդ արարքդ ինձնից բաւական արցունք խլեց...

Առաւօտ վաղ՝ ես կապկպում էի իրերս, երբ դու նոյնպէս, սառն ու անաղմուկ՝ բացիք սենեակիս դուռը, նստեցիր երկար ու լուռ, առանց անգամ բարեւելու...

Ե՛ս էլ չէի խօսում:

Ի՞նչ անսովոր սառնութիւնը փակում էր բերանս...

Յիշո՞ւմ ես, երբ կառքն արդէն պատրաստ էր, եւ մի բան հարցրի, դու երեւի սխալ հասկացար եւ լացացնող կոպտութեամբ պատասխանեցիր ինձ:

Նկատողութիւնը որ արի ես ինչ քիչ վերաբերմունքի համար, դու նոյնութեամբ վերադարձրիր ինձ:

Բայց դու չէիր արտասուում...

Երբ կայարանումն էինք դու խօսում էիր երբեմն կարծես թէ սիրալիր...

Ինձ առաջարկեցիր մօտենալ թէյսեսդանին. ես համաձայնեցի, թէ եւ ւստրժակ չունէի:

Յիշո՞ւմ ես, դու գրպանիցդ մի թուղթ հանեցիր, որի վրայ ինչ որ բան էիր գրել, եւ նորից շարունակեցիր գրել...

Փորձեցի կարդալ, բայց դու իբր թէ չիմանալով, ձեռքովդ ծածկեցիր գրածքը:

Երբ ես խնդրեցի, մերժեցիր մի չարանքի ժպիտով:

Ծալեցիր թուղթը եւ բանտարկեցիր ծոցիդ գրպանում:

Ես կոտրեցի անսպասելի կերպով մերժողի պէս...

Որպէս զի այդ բանը դու չնկատէիր, մի քանի անգամ էլ խնդրեցի. ի հարկէ միշտ էլ մերժեցի...

Այդ վերջին հարածը չէր, սակայն, որ դու
տւիր ինձ այդ վերջին օրում:

Երբ երկրորդ գանգը հնչեց, դու շտապե-
ցիր «բարի երբ» մաղթել ինձ եւ գնացից ցա-
ծանալ:

Սառն ժպիտով պարզեցիր ձեռքդ, ինչպէս
անում են պաշտօնական ծանօթները:

Ես ձեռքդ երկար պահեցի ձեռքիս մէջ...

Ձեռք սեղմում ձեռքս...

Ուղիղ նայում էիր աչքերիս:

Վերջապէս դու հեռացար, բաւականանա-
լով միայն ձեռքի հպումով...

Շոգեկաթսան սուկեց ականջ ծակող սու-
լոցով, եւ գնացի շարժեց սիրտ նվաղ աղ-
մուկով:

Գանդադուրեանք հեռացաք ինձնից ե՛ւ
դու, ե՛ւ կայարանը, կարծես մենք բաժանե-
ցինք յաւիտենապէս...

Բայց դու ինձ հետ էիր միշտ, իմ աչքերի
առաջ կանգնած, քո էն խորհրդաւոր քղթով եւ
սառն բաժանումով...

Մա՛յր իմ.

Ես հիւանդ, մէն-միմակ ընկած եմ խուցի
մէջ...

Ի՞նչ սարսափելի է ծանր հիւանդ լինել,
մուք սենեակի մէջ, մէն-միմակ, ամբողջ գի-
շերներ լուսացնել, անկողնում շուռ-մուռ գալ-
լուռ տանջել... արտասուել... ու մահուան
սպասել...

Ո՞ւր ես դո՛ւ, մահիմիս մօտ ծունկի եկած,
ինձ հետ՝ ինձնից աւելի տանջող մայր իմ:

Ինչո՞ւ չեմ լսում քո սրտառուչ եւ խրա-
խուսիչ խօսքերը, որից մահը կը խուսափեր եւ
ցաւերս կը քեքեւնային...

Սենեակս մուք է եւ ցո՛ւրտ... Ես պապակ-
ւում եմ ծարաւից... Ինչո՞ւ չի վառում լամ-
պը, եւ չի նարնատում վառարանը, բաժակս չի
լեցում ջրով:

Ձե՞ որ ես հիւանդ եմ...

Մա՛յր, դու ինձ մօտ չես, ես միշտ էլ պի-
տի մնամ ծարաւ, սենեակս՝ մուք եւ ցուրտ...

Մահուան ստուերը տարածել է արդէն
սնարիս վրայ...

Մա՛յր իմ, ես սարսափում եմ միմակ, եւ
չեմ ուզում տանջել երկար...

Ե՛կ, շա՛ւտ եկ, ես պիտի մեռնիմ, ե՛կ, որ
մահը ինձ չտանջէ երկար...

Ձե՞ որ քո ներկայութեամբ քեքեւանում
է տագնապը եւ մահը դառնում է հանգիստ...

Երբ ես կուգամ գերեզմանդ՝ քեզ այցի,
կը լեցուի սիրտս յոյգերու յորդ տարափով,
ինչպէս երբեմն ես կը նետուէի քու գիրկը...:

Ծաղիկները, որ խնամով մը գերեզմանդ
կը սաւանեն, իրենց բոյրին հետ, քու հոտովը
սիրտս ու հոգիս կը պարուրեն...

Գերեզմանիդ վրայ գիշեր-ցորեկ կախ-հո-
վանի ուռիները, խոր փափսուփներով, անմեռ
սիրոյդ մրմունջները հողին տակէն ինձ կը բե-
րեն...

Ձեռներդ, մեղմ գեփիւտով, վարսերուս
հետ խաղալով՝ արցունքներս կը սրբեն...

Եւ դո՛ւ հովով, ծաղիկներով, մրմունջնե-
րով կեանք կ'առնես, կը փափսաս, ինձ կը
գգուես եւ կը սիրես... երբ ես կուգամ գերեզ-
մանդ քեզ այցի...:

Ես նստել էի գիւղամիջի մեծ պարտիզում,
մէն-մինակ, աւազանից քիչ հեռու, պատի տակ,
ծեր ու ծուած ուռիների շարքերում, հողէ
թուրքի վրայ:

Քամին սուլում էր, աւազանն երգում, իսկ
ուռիները ողջերք փսփսում մեռնող արեւի վեր-
ջին շողերին:

Փակելի էին աչքերս անոյշ ձայներից:

Ես ննջում էի մտայնութեան մէջ գիւղի
պարտիզում, ծառերի տակին, աւազանի մօտ...

* * *

Քո ձայնը յանկարծ զարթեցրեց ինձ:

Աչքերս բացի...

Ընկերուհիներդ թեւերդ գնած՝ դու գալիս
էիր դէպի աւազան:

Չ'բարեւեցիր ինձ, աչքերդ միայն մի հարց
ուղղեցին,

— Ինչո՞ւ ես եկել դու առանց ինձ...

Իսկ իմ աչքերը, խիստ ու բռնակալ, ուրիշ
բան հարցրին,

— Ով ե՞րբ եմ դրանք...

Կարմրեցիր իսկոյն. կոպերդ կախեցիր.
զսպած հառաչանէդ մի բան հեծեծաց,

— Գիտե՛ս, որ միայն ես քեզ եմ սիրում...:

Ընկերուհիներդ ցրեցին եեռու՝ ծաղիկ
փնջելու, իսկ դու գամուկներ ինձնից քիչ հեռու,
թիկն տւած ծառին, աչքերդ ջրերին...

Ես չէի խօսում. գիտե՛մ, դրա համար դո՛ւ
էլ չէիր համարձակուում խօսել:

Գտակդ էիր նմում անդադար. ձեռներդ
դողում էին: Երբեմն միայն նայում էիր դէպի
ինձ, էն էլ ոտքիս ծայրերին...

Ես նայում էի քեզ երկա՛ր ու լուռ...

Կանացի անսիրտ պաշտանքն է տեսնել կախ
գձած աչքեր, խոնարհած գլուխ եւ չ'կշտանալ:

Քամին սուլում, աւազանն երգում, իսկ ու-
սիները օրօրում էին, փսփսում անվերջ...

Ըստ երեւոյթին մեծ մոռացել էինք ի-
րար...

Բայց մեր մտքերը իրար հետ գրկւած, օ-
րօրում էին մեր գլխի վերեւ, ուսիների պէս
փսփսում անվերջ...

Ընկերուհիներդ նշան տւին քեզ:

Գնում էին տուն:

Դու նայեցիր ինձ երկա՛ր. ապա շրթներդ
դողողողացին,

— Խանգարո՞ւմ եմ քեզ...

Բերանդ ստում էր. աչքերդ խնդրում էին,
որ մնաս ինձ մօտ:

Ստախօսութիւնդ պատժելու համար, ես մի
անսիրտ բառ ասեցի,

— Գնա՛...

Երկար չէի կարող խօսել, ձայնս կը մտո-
նէր ինձ...

Զէ՞ որ սրտանց ուզում էի, որ մնաս, մի-
տյն քէ ուժով...

Մէկ էլ նայեցիր, քէպէտ սիրտս դողում էր
այդ նայածքներից, բայց նորից քո՛ աչքերը
նահանջեցին:

Գտակդ նորից նմեցիր, շրթունքներդ հուպ
տւիր եւ մեքենայաբար ստաջ զնացիր:

* * *

Գիտեմ չուզելով էիր գնում, եւ անիծում
էիր հպարտութիւնս...

Ես էլ անիծում էի վախկնտութիւնդ...

Ինչո՞ւ գնացիր...

Էլ յետ չնայեցիր, բայց ես նայեցի՝ մինչեւ
ծառերը ծածկեցին քեզ:

Ինչե՞ր չէի տայ, եթէ վերադառնայիր եւ
ուժով մնայիր ինձ մօտ...

* * *

Ես նստել էի գիւղամիջի մեծ պարտիզում,
մէն-մինակ, աւազանից քիչ հեռու, պատի տակ,
ծեր ու ծուած ուտիւների շարքերում, հողէ
թումրի վրայ...

Լուսինը եկել էր ու խաղ էր անում ծառերի
վրայ...

Քամին սուլում, աւազանն երգում, իսկ ու-
տիները օրօրում էին իմ գլխի վերեւ, փսփսում
անվերջ...

Փշրած սրտով, տարտամ քայլերով շարժ-
ւեցի դէպ' տուն...

Գիտէի որ էլ յետ չէիր գալու...:

VII

Եկել ես մեզ մօտ եւ ինձ համար երկու
փունջ ծաղիկներ ես բերել:

Քո ձեռներով դրել ես նրանց էն ծաղկա-
մանների մէջ, որոնց ես միշտ դնում եմ իմ գը-
րասեղանի վրայ:

Գիտես, որ ես ծաղիկներ շատ եմ սիրում.
դրա համար բերել ես անձամբ, բայց այնպէս
ժամանակ, երբ հաստատ իմացել ես, որ ես
տանը չեմ լինելու...

Հասկանում եմ քեզ!

Դու խանդում ես մինչեւ անգամ ծաղիկնե-
րին, որոնց ես սիրում եմ...

Սրա համար է, որ դու չես եկել էն ժամա-
նակ, երբ ես, անփոյթ բարեւիդ — քեզ տան-
ջելու համար — պիտի խլէի քո բերած փուն-
ջերը, ու փոխանակ քեզ՝ պիտի գզէի, հոտո-
տէի եւ համբուրէի նրանց...

Եւ մինչեւ անգամ հիմա, երբ դու մտածում ես, որ ես այժմ նստած եմ գրասեղանի մօտ, գլուխս դրած քաղցր փնջերի մէջ, գգում եմ նրանց, ու անկուշտ մինչեւ քոֆերիս վերջին ծայրը ծծում նրանց հոտը, գիտե՛մ, թէպէտ չես տեսնում, բայց տանջում ես, բարկանում, լաց լինում, անգամ ափսոսում, որ բերիք նրանց...

Դու մտռանում ես, որ դու էլ ես ծաղիկ. ես քեզ ամէն ծաղիկներից շատ եմ սիրում...

Բայց... չեմ գգում, չեմ հոտոտում, ո՛չ էլ համբուրում...

Վախենում եմ, որ դու էլ քառամիս ինչպէս քառամիս ծաղիկներին եմ քառամում, իմ տաֆ շնչիս մէջ, գգամներիս տակ...

Ես կանգնում եմ մեր բակում, կոնակս քեֆ տւած պատին, փողոցի դռան ետեւում:

Լուսինը, քաղցր աչքերով, նայում է ինձ, եւ մեր փողոցով անցնող գետակը երգում ինձ համար...

Ես սիրում եմ գետակի ձայնը, նրա դիւրական ելեւէջների մէջ մի կախարդական բան կայ, որ երբեմն գալիս՝ խառնում է իմ սրտի զարկերին, — նրա քայլերի ձայնն է այդ...

***

Նա գալիս է առանց աղմուկի, ու մատնեքով կամացուկ խփում է դռան...

Բացում եմ դուռը:

Նայում եմ նրան, նա՛ ինձ, երկա՛ր ու լուռ...

Հառաչում է նա, հառաչում եմ եւ ես...

Դուրս եմ գալիս փողոց:

Մենք գնում ենք կողք-կողքի գետափն ի վեր:

Ոչ ոք մեզ չէ խանգարում:

Լուսինն իր քաղցր նայածով նայում է մեզ, եւ վազող գետակը երգում մեզ համար:

9577-79

Երբ մենք հասնում ենք կամրջին, նա ընկնում է կամուրջի երկաթ պատի վրայ, աչքերը գետի հոսանքին. իսկ ես կանգնում եմ նրա կողմին եւ նայում նրան...

Մենք չենք խօսում...

Ներքին յուզումից փայտանում է իմ լեզուն:

Աշխատում եմ բռտեր նարել, մի բան առել, բայց խօսել չիմացող երեխաների նման՝ մնում եմ պապանձաձ:

Նա շարունակում է նայել ցած, ես՝ նրան, լուսինն էլ մեզ...

Երբ վերադառնում ենք դէպի տուն, դրան մօտ մի բոպէ կանգ ենք առնում. հառաչում է նա, հառաչում եմ եւ ես:

Նայում է մէկ ինձ, անկուշտ ու երկար, մէկ էլ էն նամբին, որտեղից տուն պիտի գնայ:

Դրանով ասում է, որ ներս գնամ:

Լռիկ մտնում եմ ներս, եւ առանց բարձրաձայն հրաժեշտի, վերջին անգամ հառաչում եմ...

Ես կամացուկ փակում եմ դուռը:

Նա, դրան մօտ կանգնած, սպասում է իմ՝ ես էլ նրա՝ հեռանալուն:

Ոտներս նախ ուժեղ, ապա դանդաղ, խըփում եմ գետնին, ուզում եմ խաբել նրան...

Խաբում է նա...

Բարձր հառաչում եւ նոյն համաչափ ֆայլերով հեռանում է:

Նրա ֆայլերի ձայնը նմում է սիրտու...

Ես մնում եմ կանգնած մեր բակում, կըրճակս քեֆ տւած պատին, փողոցի դրան ետեւում...

Լուսինը նայում է ինձ ցուրտ նայածքով, եւ գետակի լացող ելեւէջների մէջ իմ հոգին, ճգնում է լսել էն ձայնը, որ մօտենալիս յուզում, իսկ հեռանալիս նմում իմ սիրտը...

. . . . .

Դու խոստացել ես՝ պիտի գաս :

Յացածքել եմ վարագոյրներն իմ պատու-
հանիս եւ կպած մի փոքրիկ նեղքի, սրտատրոփ
նայում եմ էն նանապարհին, որտեղից դու պի-
տի գաս :

Վարագոյրների յետեւից եմ նայում, որ-
պէսզի դու չտեսնես իմ սպասումս . վախենում
եմ խղնաս ինձ :

Պատուհանիս վարագոյրների ետեւը քա-
փանցելու անկարող եմ քո նայածքները, զուր
եմ փնտռում ինձ . . .

Քեզ սպասող չկայ . . .

Սպասուհին հրաւիրում է քեզ փոքրիկ դահ-
լիճը, ասելով, որ ես շուտով կգամ :

Բայց ես շուտով չեմ գալիս .

Ուզում եմ սպասես ինձ . . .

Սրա համար քանդում եմ մագերս եւ նորից
սանտրում :

Վախենում եմ պարապ կանգնել . կարող եմ
չհամբերել, ներս մտնել, առանց քեզ երկար
սպասել տալու . . .

Անհամբերութիւնը եռում է դէմքիդ վրայ .
ատամներդ սղմում ես, ուռքիդ ծայրով խփում
յատակին .

Փականքի ծակիցն եմ տեսնում . . .

Մի բանով ամուր քում եմ դրան, իբր քե-
զ գալիս եմ : Դիմաւորելու պատրաստ՝ կանգնում
ես, աչքերդ փայլում և ժպիտը պարում է կար-
մըրող դէմքիդ վրայ . . .

Բայց ես է՛լի չեմ գալիս .

Ուզում եմ կաշւիցդ դուրս եկած սպասես :

Դա հանոյք է պատճառում ինձ . . .

— Ես այնքան զբաղւած էի, անգամ մանացել էի, որ դու գալու էիր ինձ մօտ, ասացի ես:

Դու շփոթւեցիր, քրտնեցիր, գոջացիր անգամ, որ եկել էիր...

Առանց երկար սպասումի՝ ուզեցիր գնալ:

Թեպէտ սարսափելի էր այդ ինձ համար, բայց համաձայնեցի:

Հարւածս մեղմելու համար էր, որ վերցրի մի ծաղիկ եւ իմ ձեռներով ուզեցի հաստատել քո կրծքին:

Երբ ձեռներս կպան քո բանկոնիդ, ես սարսռացի. հետտանքի մի քաղցր հոսանք ցնցեց ինձ եւ տարածեց երակներս մէջ...

Քիչ էր մնում որ նետուէի քո գիրկը եւ լաց լինելով խնդրէի, որ մնայիր երկա՛ր... շա՛տ երկար...

Բայց զայնքի ինձ. անսրտութեամբ քողի, որ գնաս, չխնայելով մինչեւ անգամ ինձ...

Ես ստում եմ լուսարացը...

Ատում եմ արշալոյսի գովիկ սիւքերը, որ անգթաբար քշում, փախցնում են անթափանց խաւարը գիշերայ:

Ամէն անգամ, երբ լուսարացի ափաղաղներն են կանչում ու ագռաւները կոնչում, իմ սիրտս կտոր-կտոր ծւատում է. քափուղ աստղերի, փախչող գիշերի հետ, անձամօք ուժից քշում է, տարւում...

Գիտե՛մ դէպի ուր...

Ատում եմ բացող արշալոյսը, որ խլեց նրան իմ գրկից...

Նա գիշերի պէս հաւաքեց փէշերը, գնաց հեռու, շա՛տ հեռու, ուր գիշերն էր գնում:

Եթէ չգար լուսարացը, չը փախչէր խաւարը, նա կը մնար ինձ մօտ, անգամ եթէ յաւիտենականութեան չափ երկար լինէր գիշերը:

Սրա համար է, որ բացող արշալոյսի դիմաց ես փակում եմ փեղկերն իմ պատուհանի, եւ փաթաթում նրանց թանձր վարագոյրներով. որպէս զի... որպէս զի ապրիմ մի մասն էն գիշերայ, երբ մենք իրար գիրկ նետւած, խաւարի ծածկող սաւանի ներքեւ, ամէն աչքից հեռու, հէքեաքային գիշերն էինք լուսացնում...

Էլ ի՞նչպէս չատեմ լուսարացը, եւ նրան ողջունող բոլոր ձայները...

Թո՛ղ մի ֆանի բռպէ աշխարհի այդ երեսը,
եւ արի՛ ինձ հետ :

Արի՛, ես քեզ տանիմ այն տունը, կեանքի
այն անկիւնը, ուր երբեմն գլուխ ես դրել մի
բարախոյ բարձի վրայ, եւ մոռացել աշ-
խարհը...

Այժմ գիշեր է մեզ մօտ, կէս գիշեր . . .

Լռել եմ մեր նուտիկները նլւացող . լու-
թիւնն է իշխում ամէն տեղ : Շնիկս է միայն
արթուն : Նա միշտ կծկուած դրանս ետեւում,
հսկում է սենեակիս...

Գիշեր է մեզ մօտ այժմ, կէս գիշեր :

Սլւացող ֆամիների հետ լուսնակն է պա-
րում մեր ֆողաքի վրայ...

Ի՞նչ աղմուկ եւ իրարանցում է այդ քո
ֆողաքում :

Մարդկային այդ ովկիանի մէջ, օրւայ այս
ժամին, գիտե՛մ, յոգնած կը լինիս, ու քեզ
հանգիստ է պէտք :

Արի՛, ես քեզ տանիմ այն տունը, ուր քեզ
համար եւ ՄԻՄԻՍՅՆ ՔԵԶ ՀԱՄԱՐ, միշտ
պատրաստ մի օրօրան կայ, օրօրո՛ղ... քնա-
ցընո՛ղ... մոռացնո՛ղ...

Ոտֆիդ մատների վրայ ֆայլի՛ր, քոզ մարդ
չլսէ՛, լուսնակի շաքով ե՛կ, քոզ մարդ չտես-
նէ՛ : Դուռս բաց է, նե՛րս մտիք, կը բռնեմ շուն-
չըս որ չաղմկէ...

Փռել եմ քեւերս, դիր գլուխդ կրծքիս,
լսեմք, հարբեմք հին գինիովն մեր անցեալի .
ապա ննջեմք իմ ֆողաքի գիշերի մէջ օրօրոզ...

Շ Ն Ի Կ Ի Ս

Երբ ես քեզ գնեցի էն տղայից, որը քո ծըն-
ւելուց յետոյ քեզ մայր, ընկեր էր եղել, դու
վշտագին կաղկանձում էիր...

Փոքրիկ ատամներովդ սպառնում, եւ, քե-
պէտ քաղցած, բայց մերժում էիր իմ տուած
կարկանդակն ու հացը:

Տիրուհի հրամանով լոցերը եւ դողդալով
տեղաւորեցիր իմ քեւերի մէջ, կրծքիս վրայ:

Գիտե՛մ, լռիկ լաց էիր լինում, աչքերիցդ
ջուր էր գալիս, եւ դողում էիր:

Մեր մանկիկները ցնծութեամբ ողջունե-
ցին քեզ, բայց դու, արհամարհելով նրանց շա-
քարն ու հացը, ամբողջ գիշերը քաղցած, լուռ
ու համր, հոտոտում էիր շուրջդ, եւ լաց լի-
նում օտարութեանդ համար:

* * *

Շատ չանցած, մոռացար էին տէրդ ու
տունդ:

Ես եմ քո ընկերդ այժմ, եւ գրոտ մայրդ:

Ել չես դողում ինձնից...

Փոքրիկ ակռաներդ սպառնալու համար չէ,
որ երեսում եմ ինձ, այլ պաշտպանելու ինձ այն
բարեկամներից, որոնց դու աւելի լաւ ես նա-
նաչում, քան՝ ես...

Ամէն անգամ, երբ մի բարեկամ է մտնում
տունս, դու չանսալով անգամ իմ յանդիմանու-
թիւններին, հաչում ես, կաղկանձում ես, ըս-
պառնում ակռաներովդ...

Գիտե՛մ, դրանով դու ուզում ես հաւատա-
ցընել, որ նրանցից եւ ո՛չ մէկն ունի քո ԱՆԿԵՂ-
ԾՈՒԹԻՒՆՆ ու ՀԱԻԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆԸ դէպ ի
ինձ...

Փիսիկ, դու մտար խոհանոցս, եւ կերար խորտիկներիցս մի կտոր:

Սրա համար ես վերցրի մի ուրիշ կտոր եւ փաղափշանձով մօտեցայ քեզ:

Բռնեցիր:

Կատաղի ուժգնութեամբ քեզ լսիեցի սալաշատակին, բակում. էլ չը բարձրացար...

Դեռ բերնիցդ չէր եկել կերածդ, դրա համար մօտեցայ քեզ:

Խոխոռում էիր հագիւ լսելի մրմոռոցով, եւ ամբողջ մարմինդ գալարում էր:

Նստեցի կողքիդ:

Զօգնեցի քեզ, բայց եւ վերջին հարւածն էլ չտւի ի հարկէ:

Միքէ՞ այդպէս լաւ չէր, որ գալարում էիր ու արիւն փսխում...

Հոգեւարքի խոխոռոցը խեղդում էր կոկորդիդ, եւ դու գալարելով՝ համարեա մի շրջան արհր փուսած տեղիդ վրայ, ոտներդ պարզելով ու կծկելով:

Աչքերդ բացեցին:

Դու նայեցիր ինձ. էն ապակեայ նայածֆներդ չէին սակայն, որով երբեմն նայել էիր ինձ:

Զարմանքի, բողոքի եւ աղերսանքի մի հըսկայ կոչ կար այնտեղ:

Ի գո՛ւր...

Մի քանի բռայէ եւս... և սատկեցիր, չհասկանալով սակայն, որ քեզ սպանողը ես չէի, այլ ՄԱՐԳԸ, որ իր խորտիկների իւրաքանչիւր կտորի համար կ'սպաննէ այնպէս՝ ինչպէս ես սպաննեցի քեզ:

Խեղճ փխիկս...

Դու գնում էիր հեռո՞ւ, շա՛տ հեռու, պան-
տրխտուրեան:

Վերջին անգամ հաւաքել էինք շուրջդ:

Երբ կանգնեցիր վերջին խօսքդ ասելու,
դեղնութիւն փուեց երեսիդ...

Երկու ձեռքով պինդ բռնած աթոռը, եր-
կա՛ր ու լուռ, նայում էիր ցած:

Կիցկտուր ձայնիդ հետ բարձրացրիր աչ-
քերդ:

Զգիտեմ ինչո՞ւ, նախ նայեցիր ինձ, ապա
միւսներին...

Սիրտս դողաց... շրթներս էի կրծոտում:

Առաջին անգամն էր, որ քո հեռանալու
միտքն այդպէս ուժեղ կերպով ննջում էր ինձ...

Խօսքդ ուղղւած էր ընդհանուրին, բայց
դրանց ետեւում՝ միայն ինձ...

Սիրտ չարիք խոստովանել այդ, գիտեմ,
եթէ հարցնէի՝ պիտի ստէիր, անգամ մեկնե-
լուդ պահին...

Զմտունելու համար էր, որ առաջին նայ-
ւացքիցդ յետոյ, էլ չը նայեցիր ինձ, բայց եւ
ն՛չ մէկին...

Ահա թէ ինչո՞ւ ես անտարբերութեամբ
ժպտում էի, բայց արցունքս կուլ տալու համար
շրթունքներս էի կրծոտում...

Դէն շարտի՛ր դիմակդ, գէթ այս վերջին օրը թող աչքերովս տեսնեմ քեզ, քո երջանկաբեանը մէջ...

Հերիք մաքառիս գգացմունքներդ դէմ:

Ձէ՞ որ 'ի վերջոյ պիտի յոգնիս ու յաղթըւիս...

Ուրեմն ինչո՞ւ վաղը, եւ ոչ այսօր:

Ձէ՞ որ վերջին օրն է այսօր, դու կը մեկնիս վաղը...

Ինչո՞ւ ես եկել, քանի որ որոշել ես չխօսել, ու ձեռքդ պիտի խցել ես սրտիդ բերնին, որ չը մատնե՞ս:

Կարծում ես չե՞մ գգում:

Յօրանջում ես երկար ու շուտ-շուտ, որպէս թէ աչքերդ նրանից են քացում...

Ինչո՞ւ ես դիմակաւորել, մի՞թէ թարեկենդան է:

Եթէ այդպէս է՝ Մեծ Պահի պէս երկար ու ծանր ՎԱՂԸ յիշիր, որ էլ չպիտի տեսնեմ իրար...

Դէն շարտի՛ր դիմակդ, եւ խցանք քաշիր սրտիցդ, ասա՛, երգի՛ր ու պարի՛ր, եւ թող մենք անդիմակ թարեկենդանն ապրինք, գէթ այս վերջին օրւայ վերջին ժամում...

Ձէ՞ որ վերջին օրն է, եւ վաղը պիտի մեկնիս դու...

Մի՛ կապկպիր :

Զգիր պարանը ձեռքիցդ, եւ թող իրերդ մնան այդպէս խառնիխառն տախտակամածի վրայ :

Դեռ մի քանի ժամ էլ ունենի :

Ե՛կ, մօտս նստիր, մի քանի ժամ մոռանա՞նք սրտերը նմուղ հեռացումի վիշտը եւ քաղցրը, անուշ գրոյց անենք...

Զէ՞ որ դեռ մի քանի ժամ էլ ունենի...

Նստիր կողքիս, թող սրբեմ արցունքները աչքերիցդ... Ժպտա՛ ինձ, եթէ չես ուզում, որ խեղդեմ վշտիդ մէջ...

Փակի՛ր աչքերդ, որ չը տեսնես պարանը եւ նանապարհի իրերդ, որ ցրելի ես տախտակամածի վրայ :

Գիրկս նետուիր, եւ մոռացիր ամէ՛նը... ամէ՛նը...

Զէ՞ որ դեռ մի քանի ժամ էլ իրար մօտ պիտի լինենք...

Ինձ ինչ, Երկնակամարի վրայ լուսոյ արեւն է փայլում : Քո աչքերը չեն նայում ինձ, սիրտս թանձր խաւար է, սեւ ու անթափանց...

Ինձ ինչ, Մայիսն է իշխում մեր լեռներում ու դաշտերում, իր տաֆ շնչովն կենդանի...

Դու փախար ինձնից. սիրտս դատարկ ու ամայի, դողում է ցուրտ ու անկենդան քամիների տակ...

Ինձ ինչ, Աշխարհն ուրախանում է, պարում, սիրոյ գինիից հարբած.

Դու փշրեցիր անգթօրէն բաժակս, երբ խմելու համար շրթներիս էի մօտեցնում...

Այս ի՞նչ իրարանցում է...

Ի՞նչ են այս ճեղքի սղմումները, գրկա-
խառնումներն ու համբոյրները...

Ա՛յս, ես մոռացել էի, որ սա կայարանն է.
որ այստեղ բաժանում են սիրածները իրա-
րից...

Յե՛նաժ ինչ որ բանի, ես կանգնել եմ հեռ-
ւում եւ չգիտեմ ինչո՞ւ...

Միքէ՞ ես էլ բաժանում եմ մէկից. ապա
ինչո՞ւ լաց չեմ լինում...

Է՛հ, բող նրանք լաց լինեն, ովքեր չեն ու-
զում վիճուք պահել ընդերկար...

Իսկ ես կը գսպեմ արցունքներս, եւ չեմ
բողնի վիշտս դուրս բափսի սրտիցս...

Զէ՞ որ բաժանումից յետոյ ա՛յդ է մնում
ինձ համար նւիրական...

Ես յանախ ապտակում եմ քեզ, որ դու լաց
լինես...

Երբ արտասուքը փայլում է աչքերումդ,
այտերդ բոսորում ներքին յուզումից, յիշում
եմ Մայիսի ցողաքաքախ վարդը պարսիզիս,
երբ ծուկը իջած, բուսի առաջ, ծծում էի շր-
բունկներովս կաթիլները նրանից...

Ահա թէ ինչո՞ւ յանախ ապտակում եմ քեզ,
որ արտասուք փայլէ աչքերումդ:

Եւ սրա համար դու ինձ անխի՞ղճ ես ա-
սում...

Անզուսպ կաթիլները ծածկելու համար,
երբ գլուխդ քաղում ես բարձրի մէջ եւ եր-
կար, շա՛տ երկար դէմքդ պահում ես ինձնից,
ես գղջում եմ կոստուրեանս համար...

Եւ մտնելում եմ քեզ, ինչպէս պարտէզիս
վարդին...

Աղաչանքիս առաջին իսկ խօսքը դուրս է
բափում հեկեկանքդ, որ խեղդում էր կոկորդդ
եւ արգելում քո շունչը...

Ես նստում եմ կողքիդ, իլում գլուխդ,
սեղմում կրծքիս. կտրում է հեկեկանքդ, եւ
երկար, շա՛տ երկար դու մնում ես իմ կրծ-
քին...

Ես գղջումս եմ փսփսում քեզ...

Բայց չեմ ասի, թէ ինչո՞ւ յանախ ապտա-
կում եմ քեզ, որ դու լաց լինես...:

Գարնանային եղանակի վերջին սուգն էր,
երբ դու գնացիր...

Ամպերը յամառ՝ վրանել էին մեր երկինքը,
եւ մամուլ մամուլ մաղում մեր պարտի-
զում դողացող ծառերի գլխին:

Իմ սրտի մէջն էլ շողում էր, մաղւմ, —
բախի՛ծը անվերջ. կարօտիս բափուվ յիշողու-
թիւնս փուլում դէպի քեզ, բռնում չորս բարբոզ,
հեռո՛ւ, շա՛տ հեռու...

Սեւ-գորշ ամպերի անձրեւին նման, կա-
բում էր արցունք, իմ աչքերից վար, —

Երբ դու գնացիր...

. . . . .
. . . . .

Իսկ երբ որ դու գաս...

Արեւ ու անձրեւ... Ահա Միածա՛ն...

Վարդավառի Մեռելոցն է այսօր...

Գերեզմանդ եմ եկած...

Վշտիս խունկերն ու օրհներգներ, բեկ-բեկ
յոյսերս ու երազներս չորցած, ես քեզ վրայ կը
ծխեմ:

Վարդավառի Մեռելոցն է այսօր...

Կսկիծներուս փափուփներ, արցունքնե-
րուս հետ մէկտեղ, — ծաղկեփունջս գունաբափ
ու բօշնած, — կրծքիդ վրայ կը փռեմ:

Վարդավառի Մեռելոցն է այսօր...

Հողաբմբիդ կողմն ի վեր, յուշարձանիդ
դէմ ու դէմ, ծունկի եկած, սրտիս խունկերն
ու օրհներգներ, բեկ-բեկ յոյսերս ու երազներս
չորցած, կրծքիդ վրայ կը ծխեմ...

Վարդավառի Մեռելոցն է այսօր...

Երեկոյ է, գիւղի՞ երեկոն:

Սարերը բռնկուել են մութ-նարնջի հրդեհով, եւ ամպերը, ծւէն-ծւէն, խանձում են խարոյկի գլխին...

Նօսր, շատ նօսր մանուշակի ծուխը հըրդեհի —մշուշը— վերելից ցած է մաղում սարերի փէշերին, դաշտերի վրայ:

Տափաստանը շայարում է հեռո՛ւ, շա՛տ հեռու...

Երեկոյ է:

Հանգում է հրդեհը սարերի:

Ճանապարհի գլխին ամենօրեայ փռչին է բարձրանում ու յամբաֆայլ առաջ գալիս:

— Գիւղի նախիրն է:

Դաշտերի կեանքը դառնում է դէպի գիւղ:

Կտրած կոչնակի ձայնը, բառաչումների և մայիւնների հետ խառնուած, դիտլիսկում է դռների առաջ:

Բլուրից բլուր մի երգ է արձագանգում, ուրախ ու քրքոտ...

Հնձորուհիներն են գալիս, փայլուն մանգաղները ուսած.— Գիւղի աղջիկները ջահէլ, շողուն աչքերով, այրած դէմքով, հրդեհուղ սիրով...

Լուսնակն է գալիս, կլոք, ժպտուն լուսնակը եւ կանգ է առնում գիւղի մէջտեղում:

Ոչխարաբակից հովիւն է կանչում իր հին սրինգով, ֆաղք ու օրօրոզ...

Կալերի միջին, դէգերի տակին, լուսնոյ շաֆում, ոսնչարներն պառկած, հանգիստ ֆուն ֆաշում, ինչպէս գիւղի տափաստանն աղջամղջի մէջ, գիշերայ գրկում...

Նուէր՝ ՇԱՄԻԿԻՍ

Միամեակդ է այսօր...
Ծաղիկներով ժպտուն, գարբ, ծեր ու ջահէլ,
մանուկ, միջակ, շուրջդ եմք բռնել:

Միամեակդ է այսօր...
Ծիծաղում եմք ու լաց լինում, երգում,
պարում, բարեմաղթում...

Միամեակդ է այսօր...
Շուրջդ բոլոր վիշտ ու ծիծաղ, լաց ու խընդուք,
տանջանք, հանգիստ գրկախառնած՝
պար եմ բռնել...

Միամեակդ է այսօր...

Իսկ դու, մանկի՛կ, մի բան ունիս ՚ի պատասխան
այս բոլորին,
— Մի անգիտակ ժպիտ միայն...

Ա՛յս, քէ միայն դու պահէիր քո ժպիտը
միշտ անգիտակ, այսօ՛ր եւ վա՛ղ, մինչեւ վախ-
եա՛ն, դէպի ամէն... դէպի ամէն...
Դէպի աշխարհ...

Դուրս վոնտեցիր սրբարանէդ դու ինձի, եւ
նստեցիր տակ, վայրագօրէն, կոխկոտեցիր
գոհերս, խունկերս եւ արցունքներս, որ բերած
էի քեզի...

Դուռդ փակեցիր երեսիս, խուլ մնալով ա-
ղաչանքներուս եւ երկրպագումներուս...

Երբ իմացար, որ ես ծունկի եկած յամա-
նօրէն ու սրտանց, քեզ կը պաշտեմ ու կ'աղօ-
թեմ՝ սրբարանէդ դուրս փակուող դրանդ առա-
ջին... կատաղեցա՛ր, ստիպեցիր հեռանա՛լ...

Այժմ, իմ խրոխտում, մէն-միմակ, ծունկի
եկած, քու աչքերէն ես հեռու, բայց քե՛զ հա-
մար, եւ յաիտեան ՔԵ՛Ձ ՀԱՄԱՐ, պիտի ծխամ
ու գոհիմ, պիտի պաշտեմ եւ սիրեմ ես, միայն
քե՛զ... ՄԻԱՅՆ ՔԵ՛Ձ...

Ի՞նչ փոյք, որ դու զիս մերժեր ես...

Մի՛ նայիր ինձ այդպէս շեշտակի եւ երկար...

Սիրտս կը քրքռայ, եւ ծունկերս կը դողան այդ նայածֆներիցդ...

Աչքերս կը խրտչին արեւներիցդ. տապից թուլացող ծաղկի պէս գլուխս կ'ընկնի ուսիս:

Մի անծանօթ, բայց քաղցր զգացմունք կը լեցնէ, կ'ուտեցնէ սիրտս եւ կ'ալեկոծէ ինձ...

Ու քանի որ դու երբե՛ք, երբեք չես զգայ այդ, ու չես պարզի թեւերդ բռնելու ինձ, երբ ծունկերս կը դողան, եւ փոխանակ ուսիս՝ քո կուրծքը դէմ չի՛ գայ իմ ծուռ դիտին, եւ շրթներդ քարացած՝ խաղաղութիւն չեն մըրմընջայ իմ ալեկոծուող սրտին... Ուրեմն, մի՛ նայիր ինձ այդպէս շեշտակի եւ երկար...

Ինչո՞ւ լուսացաւ այսօր այսպէս տարօրինակ: Կարծես օրերի սովորական թւին չի պատկանում այս օրը...

Եւ ի՞նչ սրտագին հառաչանք էր որ դուրս եկաւ ինձնից ու տարտղուեց օդում...

Ես էլ չգիտեմ:

Մի՞քէ օրուան տարօրինակութիւնն է քարացրել ուղեղս, լարել՝ ջիղերս, կտրատում՝ սիրտս, եւ գալարում՝ աղիքներս...

Ինչո՞ւ եմ անում այն՝ որի հակառակն է թելադրում կամքս...

Այս ի՞նչ խառնաշփոթութիւն է տիրում իմ մէջ...

Ոտներս ու ձեռներս գործում եմ կամֆիս
բունն պահանջին հակառակ...

Ըմբոստացում... այս տարօրինակ օրւա՞յ
մէջ:

Ո՞ւմ ուղեղովն եմ լարում եւ գործում այ-
սօր իմ ոտներն ու ձեռները:

— Զգիտեմ...

Նայնքան տարօրինակ է եւ իմ չգիտնալը...

Սպանում է ինձ...

Ուզում եմ գնալ՝ նստում եմ...

Ուզում եմ սպասել՝ գնում եմ...

Ուզում եմ լաց լինել՝ ծիծաղում եմ:

Ու այս բոլորը ինչպե՞ս փոխեց, եւ ին-
չո՞ւ,

— Ես էլ չգիտեմ...

Մեր տունը նստած է՝ անտառի եզրին:

Երեկոները երբ նիրհում է Օգոստոսի ա-
րևը հրաւէկ, եւ կյոբ լուսինը նստում անտա-
ռի գլխին՝ ես վագում եմ անտառը:

Ծառերը լուռ կանգնած իրենց տեղերը,
ժպտում են ինձ. գեփիւռի հետ կանաչի խոնա-
օղն է փաթաթում իմ վզով եւ լեցում թո-
փերս:

Սպասում եմ մէկին...

Ահա՛ նա իր գառնուկին հետ:

Մենք մանաչում ենք իրար, եւ Մէկն էլ
մեզ:

Ես լսում եմ զնզնզոցը գանգակին, որը
միակ գարդն է իր թուխիկ գառնուկին:

Նա գալիս է պտոյտ տալու իր գառնուկին
հետ անտառում:

Դրա համար է անտառը ժպտում եւ լուսի-
նը ամէն օր գալիս այստեղ...

Նա գիտէ տեղի իմ անտառի մենութեան,
ու շտապում ինձ մօտ... եւ գառնուկն էլ ու-
ղիկ վագ է տալիս միշտ այնտեղ, ու նստում մեր
ոտների մօտ:

• • •

Երբեմն ես բազ եմ կենում, որպէս զի փնտոեն ինձ, գառնուկը եւ ինքը...

Նա չի փնտում ինձ երկար.

Հեզիկ կանգնում է էն ծառի տակին եւ անունս շշնչում կամաց:

Ես դողում նրա ձայնից այնպէս՝ ինչպէս ծառերը երեկոյեան գեփիւտից, եւ ընկնում նրա գիրկը...

.....

Երբ նա գնում է, քանապարհի ափերին սպասող ծառերի նիւղերը համբուրում են նրան. իսկ ես էլ, տուն գնալիս, էն նիւղերին՝ որ կպել են նրան...

(վերջ)

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

Էջ	Տող	Սխալ	Պիտի ըլլայ
—	—	—	—
25	13	շունչս	շունս
38	4	մամուլ մամուլ	մալուլ-մալուլ
40	15	դաշտերի	դաշտերից
44	5	խրտչին	խտղին
47	19	տեղի	տեղը

<< Ազգային գրադարան

NL0348488

36269

Handwritten signature

❧ ԳԻՆ՝ 50 ՍԷՆԹ ❧

9/11/16